

Виховна година « Пасхальне диво – писанка»

Мета:

- виховувати повагу до традицій українського народу;
- прививати любов до символу-оберегу – писанки;
- викликати інтерес до продовження традицій писанкарства та святкування Великодня;
- розширити знання учнів про традиції та обряди українського народу;
- закріпити навички та вміння писати писанки;
- поширити знання про символіку писання узорів;

Тип заняття: виховна година.

Обладнання: запис «Веснянки» у виконанні Н. Матвієнко; ілюстрація Г. Доре «Вознесіння Ісуса Христа», книжкова виставка, колекція писанок, малюнки символів.

Словничок.

Писанка – розмальоване великоднє куряче або декоративне, звичайно дерев'яне. Яйце - символ сонця, відродження, любові і краси.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

Викладач ознайомлює учнів із загальними питаннями виховної години.

1. Історична довідка.

Розповідь викладача.

Яйце – це символ життя, символ вічності. Через свою обтічну овальну форму яйце, що не мало ні початку ні кінця, стало моделлю всесвіту. Тому з давніх-давен українці виготовляли до Великодня обрядові яйця. Одні яйця - розписували, їх називали писанками, інші розмальовували пензлем – це мальованки. Деякі господині прикрашали писанки ще й крапочками різного кольору – крапанки, інші фарбували – це крашанки.

Пташине яйце, розписане мініатюрним орнаментом, називають писанкою. Назва її походить від слова «писати», тобто прикрашати орнаментом. Оздоблюються писанки геометричним, рослинним зооморфним (риби, птахи, звірі, людина), пейзажним орнаментами, християнськими символами. Писанка – одна зі стародавніх форм українського народного розпису, у якому наші пращури втілювали свої прагнення, віру. Писанка – це символ весни, сонця, повернення природи до життя. Багато народів світу шанували яйце і мали власну атрибутику його возвеличення у багатьох стародавніх народів збереглися перекази, в яких яйце виступає джерелом життя, світла, тепла, навіть зародок

Звідки ж пішла традиція оздоблювати яйце в Україні? Досліджуючи матеріали археологічних експедицій з вивченням трипільської культури (V-II тис. до н.е.), вчені побачили на кераміці орнаментальні малюнки, які дуже нагадують орнамент на сучасних українських писанках. Так зображена на малюнку богиня Лада дуже нагадує образ Березині. Їх поєднують благально піднесену догори руки та інші характерні елементи. На території України писанкарство набуло найбільшого поширення за часів Київської Русі, в X-XIII ст.

Запроваджуючи християнство на Русі, церква вдало використала язичницькі вірування і народні звичаї, в тому числі й святкування Великодня навесні як пробудження всього живого на землі, що збіглося з християнськими пасхальними святами на честь воскресіння Ісуса Христа. Звичайне куряче яйце недовговічне, тому в Київській Русі майстри майоліки у великій кількості виготовляли керамічні розписані яйця, і це дало змогу багатьох поколінням милуватися ними. Найулюбленишим мотивом був мотивом сосонки – яскраво-зеленої травички, що найперша прокидається після зими сповіщаючи про прихід весни. Улюбленим кольором майстрів був жовтий та світло-зелений на темному, здебільшого коричневому або чорному тлі. Такі писанки можна побачити у Державному музеї історії України.

Татаро - монгольська навала на Русь припиняє діяльність ремісничого цеху, який репродукував українські писанки з глини, що експортувалися в інші країни. У цей період поступово розвивається писанкарство, починається розподіл традицій мистецтва за регіонами. За період XIII до другої половини XIX ст. у писанкарстві майже не виникає нових елементів. Найдавніші писанки, виготовлені з курячих яєць, зберігаються в музеях і датовані другою

половиною XIX – початком XX ст. Вони мають характерні ознаки кожного регіону їх виготовлення.

В Україні писанки виконують обрядову, ігрову, декоративну та інші функції. Обрядова функція писанки пов'язана зі святкуванням перших днів Пасхи. Зі свячених писанок починався великодній обід, їх дарували на знак поваги, любові, з побажанням добра. Писанки були своєрідним оберегом у хаті, тому їх намагалися зберегти до наступної весни. Матеріалом для писанки є пташине яйце. За технікою виконання сучасній писанці передувала крашанка – яйце пофарбоване в один колір рослинними фарбами. Пізніше з'явилася крашанка, яка побутує й до цього часу. Із кінця XIX ст. поряд із писанками створюються дряпанки і мальованки. Дряпанка – це крашанка, на якій орнамент видряпано голкою або металевим стержнем. Мальованка – це яйце, розписане фарбами за допомогою пензля. Часто в оздобленні писанок використовують поєднання двох і більше прийомів розпису (крашанка, мальованка, дряпанка). У 80-х роках XX ст. до писанкарства звертаються професійні художники, народні майстри старшого покоління.

2. Символіка кольорів.

На писанку наносили не менше семи кольорів, фарбу готували тільки з рослинних барвників. Добували їх з листя дерев і трав, корінців і кори, навіть плодів. Скажімо, кора вільхи дає темно-коричневий відтінок, ягоди бузини-синій, а корінці материнки - жовтий. Практично в природі кожна рослина має свій колір. Тільки треба вміти його добути. До речі, візерунки, зроблені рослинними фарбниками, трималися на писанках протягом кількох століть. (В.Скуратівський)

Символи кольорів на писанці.

- Жовтий – символ Сонця, зірок, стиглого хліба.
- Червоний - символ життя, радості, кохання.
- Зелений - символ відродження, родючості, весни.
- Синій - символ повітря, води, здоров'я.

3. Сакральні знаки розпису писанки.

Писанка є оберегом, і візерунки на ній – цілющі. Українська писанка найкрасивіша в світі. В Коломиї є музей писанки, а в Канаді писанці споруджено пам'ятник.

Виповнилось уже 12 років з того часу, коли на Прикарпатті, в живописному місті Коломия, був унікальний Музей писанки. Будівля, збудована у формі 14-метрового розписаного яйця, стало «візитною карточкою» не тільки музею, міста і краю, але і всієї України. Унікальність у всьому.

Унікальність музею не тільки в тому, що він виконаний в формі яйця. Цікаво, що приміщення виготовлено повністю із кольорового скла. При чому загальна площа вітража складає більше 600 квадратних метрів! До речі, ця неповторна будівля не має даху. Крім того, зовнішнє опорядження Музею зроблено в трьохмірному вимірі. А скільки дивовижних, яскравих, самобутніх експонатів тут виставлено! Колекція писанок стала збиратися більше 100 лет тому, коли організовувався музей народного мистецтва Гуцульщини.

Зараз ми пояснимо значення деяких символів.

(Створюється карта писанкових традицій орнаментування в етнографічних районах України.)

- Хрест — символ Всесвіту, 4 сторін світу.
- Тригір — символ порядку.
- Цяточки — небесні світила, сльози матері Ісуса.
- Півень — охоронець дому.
- «Божа ручка» — рука — символ влади, дарували тим, кого любили (Буковина).
- «Хмелик» — символізує довголіття, дарували з побажанням здоров'я (Полтавщина).

- «Ромб» — символізує засіяне, зоране поле. Дарували господарям.
- «Зірка» — писанка із зображенням сонця. Символ життя. Дарували жінкам, батькам (Центральна Галичина).
- «Сороки» — птахи — символ пробудження природи. Дарували всім (Полтавщина).
- «Три листи» — трійця є знаком триєдності світобудови. Дарували хрещеним батькам (Київщина).
- «Трав'янці» — писанки із зображенням квітів, дарували малечі (Чернігівщина).
- «Сосна» — символ здоров'я, витривалості. Дарували хворим, з побажанням здоров'я.
- «Дуб» — символ сили, захисту, божої справедливості. Дарували чоловікам.
- «Риби» — символ води, життя, щастя, здоров'я. Дарували із побажанням добробуту (Південне Поділля).
- «Олені» — олень — символ благородності, довголіття. Дарували чоловікам (Гуцульщина).

Легенди про писанку, крашанку.

Свята Марія Магдалина була ученицею Ісуса Христа. Після його смерті вона сумна прийшла до місця поховання Учителя. І зустріла Його там живим. Так вона дізналася, що Христос переміг смерть – воскрес із мертвих!

Потім вона подорожувала і розповідала всім про життя Ісуса Христа і Його вчення, про смерть на хресті і про воскресіння.

Прийшла вона і в Рим до імператора Тиберія. Прийнято було до імператора з'являтися з подарунками. У Марії Магдалини нічого не було, окрім простого яйця. Вона простягнула яйце правителю зі словами «Христос Воскрес!».

Здивувався імператор і сказав: «Як можна воскреснути із мертвих! В це не можна повірити, як і в те, що біле яйце може стати червоним». І тут сталося диво – яйце почервоніло. «Воістину Воскрес!» – вигукнув імператор.

З тих пір на Великдень – на свято Світлого Христового Воскресіння, ми розмальовуємо яйця-писанки, прикрашаємо їх, даруємо один одному і вітаємося: «Христос Воскрес!» А у відповідь чуємо: «Воістину Воскрес!»

Так ми стверджуємо нашу віру в перемогу Христа над смертю і у Життя Вічне.

Словами «Христос Воскрес» ми ділимося радістю з усіма людьми, з усім світом.

Сучасне використання орнаментів писанок.

Орнаменти української писанки на роботах модельєра Gucci «Осіння колекція 2008 р.».

Писанка і висока мода

Законодавець високої моди Gucci використав у своїй колекції одягу візерунки українських писанкарів, а серед них нашого земляка Олега Кіращука.

Отже, писанка — це не просто гарно декороване яйце, а предмет культу, предмет, який формує бачення довколишнього світу (це мініатюрна будова Всесвіту).

Використана література :

1. *Онищук О. Символіка української писанки. - Торонто, 1985.*
2. *З альбому Е.Біняшевського]// Христос воскрес! З святом Великодня.-К., 1991.*
3. *ЗЕЛИК С. Пише писанки бабуня, пише мама, пишу я: Альбом укр. писанок. - К., 1992.*
4. *ЕЛИЇВ З. Двадцять кіп писанок : Великий альбом українських писанок.- Рочестер, Нью-Йорк, МСМХС1У[1994].*
5. *. ТІТІНКА В.Ю. Українська традиційна писанка: її історія та дослідники. Слобожанська писанка// Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої*

історії: 50-та наук. Конференція, 24-25 квітня 1996 р.-Х.: ХДУД996.- СІ 14. В т.ч. про М.Сумцова.

6. *.Вильченко О. Світ писанки //панорама. — 1997.— 26 берез.*
7. *Писанка — символ України: Мижнар. з'їзд писанкарів: Матеріали наук. (практ. конф.— К., 1992*
8. *Селивачев М. Р. Мотиви української народної орнаментики (кінець Хіх–ХХ ст.) //нар. творчество и этнография.— 1990.—№2.— С. 68–76.*